

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2025-2-2>

О. Є. Халло

*Івано-Франківський національний медичний університет,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3383-8486> – О. Є. Халло

 luska.if@gmail.com

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДЕЛІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена проблемі психолого-педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх лікарів. Зокрема, розкривається сутність таких понять, як модель, педагогічне моделювання. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах педагогічного моделювання психолого-педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх лікарів. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури обґрунтовується значення педагогічного моделювання у професійній підготовці здобувачів освіти. Схарактеризовано принципи дослідження, які використані під час розроблення авторської моделі професійної підготовки студентів та її експериментальної апробації. Підкреслюється, що принцип гуманістичної спрямованості є одним із провідних в освіті, який сприяє формуванню всебічно розвиненої особистості. Цей принцип передбачає ефективне формування професійної компетентності майбутніх лікарів на основі усвідомлення ними гуманістичного змісту професійної діяльності та професійних цінностей. Встановлено, що принцип поетапності педагогічної підготовки лікарів є похідним від принципу наступності, який відображає єдність цілей і взаємодію всіх ланок освітньої системи в досягненні загальної мети. Акцентується увага на тому, що впровадження принципу інтегративності потребує врахування специфіки професійної діяльності майбутніх лікарів і здійснення інтеграції відповідно до психолого-педагогічних вимог складників підготовки в закладах вищої освіти. Наголошується, що принцип інноваційності дозволяє вносити в процес психолого-педагогічної підготовки майбутніх лікарів нові елементи для підвищення його ефективності. Наголошується, що принцип інноваційності дозволяє під час професійної підготовки застосовувати сучасні педагогічні технології навчання, використання яких буде забезпечувати ефективність цього процесу. У дослідженні розкрито поетапність забезпечення психолого-педагогічного супроводу у підготовці майбутніх фахівців медичної галузі до професійної діяльності (інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, продуктивно-творчий та рефлексійно-оцінний).

Ключові слова: психолого-педагогічна спрямованість, майбутні лікарі, професійна підготовка, педагогічне моделювання, структурно-функціональна модель.

O. Ye. Khallo

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

SUBSTITUTION OF THE PEDAGOGICAL MODEL OF PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL ORIENTATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DOCTORS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. The article is devoted to the problem of the psychological and pedagogical orientation of the professional training of future doctors. In particular, the essence of such concepts as model and pedagogical modeling is revealed. The main attention is focused on the theoretical and methodological principles of pedagogical modeling of the psychological and pedagogical orientation of the professional training of future doctors. Based on the analysis of psychological and pedagogical literature, the importance of pedagogical modeling in the professional training of education seekers is substantiated. The research principles used in

the development of the author's model of professional training of students and its experimental testing are described. It is emphasized that the principle of humanistic orientation is one of the leading ones in education, which contributes to the formation of a comprehensively developed personality. This principle provides for the effective formation of professional competence of future doctors based on their awareness of the humanistic content of professional activity and professional values. It has been established that the principle of gradual pedagogical training of doctors is derived from the principle of continuity, which reflects the unity of goals and the interaction of all links of the educational system in achieving a common goal. Attention is focused on the fact that the implementation of the principle of integrativity requires taking into account the specifics of the professional activities of future doctors and implementing integration in accordance with the psychological and pedagogical requirements of the components of training in higher education institutions. It is emphasized that the doctors' principle of innovation allows them to introduce new elements into the process of psychological and pedagogical training of future doctors to increase its effectiveness. It is emphasized that the principle of innovation allows for the application of modern pedagogical technologies during professional training, the use of which will ensure the effectiveness of this process. The study reveals the stages of providing psychological and pedagogical support in the preparation of future medical specialists for professional activity (informational and enriching, reproductive and activity, productive and creative, and reflective and evaluative).

Key words: psychological and pedagogical orientation, future doctors, professional training, pedagogical modeling, structural and functional model.

Постановка проблеми. Розвиток української медичної освіти зосереджується на підвищенні якості підготовки та професійної компетентності лікарів, що вимагає впровадження сучасних підходів до організації навчального процесу. Центральним елементом реформування системи охорони здоров'я та досягнення важливих соціальних цілей держави, а також освітньої системи загалом є професійна підготовка майбутніх медичних фахівців. У закладах вищої освіти психолого-педагогічна підготовка студентів має бути спрямована на надання необхідних психолого-педагогічних і методичних знань, а також розвиток спеціальних умінь і навичок. Це створить можливість ефективно вирішувати професійно-педагогічні завдання за допомогою сучасних методів і інноваційних технологій навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Метод моделювання широко застосовується в педагогічній сфері. У рамках цього підходу характеристики одного об'єкта відтворюються на іншому, спеціально створеному об'єкті, відомому як модель. Проблематика моделювання детально досліджувалася такими науковцями-методологами, як: І. Бех, Т. Гуменюк, І. Дичківська, Т. Захарчук, О. Косенчук, Г. Мешко, М. Олійник, та іншими. Особливості його застосування в педагогічній теорії та практиці висвітлюються у працях провідних учених (таких як С. Гончаренко, А. Новіков, Д. Чернілевський тощо), а також у дослідженнях сучасних науковців, які аналізували різні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців (таких як В. Бутенко, Ю. Волинець, С. Гаврилук, В. Давкуш, І. Княжева, Л. Козак та інші). Окремо досліджували питання критеріїв наукових моделей такі вчені, як Г. Іванюк, В. Міхеєва, І. Новік, Л. Турбович, В. Штофф та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасному суспільстві є гостра потреба у підготовці висококваліфікованих медичних фахівців, здатних активно використовувати психологічні та педагогічні знання у своїй професійній діяльності. З огляду на це питання психолого-педагогічної підготовки майбутніх лікарів стають надзвичайно актуальними. Водночас проблема спрямування професійної освіти майбутніх лікарів у закладах вищої освіти в психолого-педагогічному аспекті залишається не досить дослідженою.

Мета статті – обґрунтувати педагогічну модель психолого-педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх лікарів у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність освітнього процесу нерозривно пов'язана з правильним визначенням його теоретичних основ і створенням моделі освітнього підходу. У межах формувального етапу експерименту було розроблено модель психолого-педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх лікарів. Спочатку варто з'ясувати сутність поняття «модель». У педагогіці моделювання розглядається як процес створення моделі певного об'єкта для вивчення його особливостей на основі цієї моделі. При цьому досліджують не сам об'єкт безпосередньо, а спеціально створену систему – «квазі-об'єкт», який знаходиться у визначених відношеннях до об'єкта дослідження [2].

Узагальнення визначень поняття «модель» виявило, що під моделлю розуміють умовний образ досліджуваного об'єкта, який замінює його та сприяє отриманню нових знань про нього. Модель створюється з метою представлення характеристик об'єкта, зокрема його елементів, взаємозв'язків, структурних та функціональних властивостей, які

є суттєвими для досягнення цілей дослідження, і слугує засобом описання системи.

Моделювання дає можливість розглядати процес забезпечення психолого-педагогічної спрямованості професійної підготовки майбутніх лікарів як цілісну систему, яка включає мету, етапи, педагогічні умови, форми та засоби реалізації, структурні компоненти, критерії оцінки і результати дослідження. Зазначимо, що впровадження системно-цілісного підходу в процес підготовки майбутніх лікарів у закладах вищої освіти супроводжувалося апробацією створеної моделі в реальному освітньому процесі цих закладів. Для побудови запропонованої авторської моделі професійної підготовки студентів та її експериментального тестування були застосовані різні групи принципів і методів дослідження. Педагогічну підготовку як один із ключових напрямів навчання майбутніх лікарів ми розглядаємо з позицій системно-цілісного, особистісно-діяльнісного та контекстного підходів із врахуванням загальнодидактичних принципів, принципів професійної освіти, вищої освіти та деонтології.

Поняття принципу трактується як правило, що сформувався на основі об'єктивного осмислення досвіду. Це ключові положення, які визначають підхід до вирішення проблеми, а також методи отримання емпіричних і наукових фактів та їх подальший аналіз [4, с. 149].

Аналіз наукових джерел з тематики дослідження дозволив виокремити загальні та специфічні принципи психолого-педагогічного підходу до підготовки майбутніх лікарів. Зупинимося на них докладніше. Принцип гуманістичної спрямованості, що є одним із ключових в освітньому процесі, сприяє становленню всебічно розвиненої особистості. Він побудований на засадах людиноцентризму, які лежать в основі сучасної освітньої парадигми. У межах цього дослідження зазначений принцип орієнтований на розвиток професійної компетентності майбутніх лікарів через усвідомлення ними гуманістичного значення своєї професійної діяльності та засвоєння відповідних професійних цінностей. Сутність принципу гуманістичної спрямованості у запропонованому дослідженні полягає у вдосконаленні професійної підготовки лікарів у медичних університетах за рахунок глибшого розуміння гуманістичного змісту професійно-педагогічної діяльності та формування ціннісного ставлення до неї. Для його ефективного впровадження в процес педагогічної підготовки необхідно застосовувати гуманістичний і аксіологічний підходи.

Принцип поетапної підготовки в педагогічному аспекті для лікарів є похідним від принципу

наступності, що відображає цілісність і узгодженість усіх рівнів освітньої системи у досягненні спільної мети. Таким чином, поетапна психолого-педагогічна підготовка сімейних лікарів забезпечується ретельним методичним і психологічним обґрунтуванням структури навчальних програм, побудованих на основі послідовного викладення матеріалу. Застосування принципу поетапності сприяє поступовому становленню й розвитку професійної компетентності майбутніх лікарів. Цей процес простежується через етапи: від навчального до навчально-професійного і, зрештою, до власне професійного рівня. У цьому дослідженні принцип передбачає поступове формування складників професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі.

У межах нашого дослідження реалізація принципу інтегративності вимагає врахування особливостей професійної діяльності майбутніх лікарів, а також здійснення інтеграції відповідно до психолого-педагогічних вимог компонентів підготовки у закладах вищої освіти. Це передбачає поєднання різних методів набуття професійно-педагогічних знань і навичок, формування досвіду педагогічної діяльності як складника лікувально-профілактичного процесу, а також їхнє узгодження з метою досягнення максимальної взаємодоповнюваності [1, с. 26]. Принцип інтегративності сприяє зростанню інтересу студентів до вибраної професії, особливо її психолого-педагогічного складника. Він стимулює потребу вдосконалення професійно-педагогічних якостей і пробуджує прагнення студентів постійно поглиблювати свої професійно-педагогічні знання. Таким чином, впровадження принципу інтегративності в процес педагогічної підготовки майбутніх лікарів передбачає взаємне підсилення медико-деонтологічних і психолого-педагогічних аспектів їхньої професійної компетентності, а також їх гармонійне поєднання у структурі педагогічної компетентності.

Принцип соціальної взаємодії передбачає організацію співробітництва між викладачами та студентами у процесі педагогічної підготовки майбутніх лікарів на засадах паритетності. Цей принцип базується на уявленні про людину як суспільну істоту, чия діяльність розгортається в контексті міжособистісних стосунків та співпраці з іншими учасниками освітнього процесу. У межах суб'єкт-суб'єктної взаємодії особистість має змогу реалізувати свій інтелектуальний і духовний потенціал, і здійснюється це переважно у формі діалогу [3, с. 133].

Принцип деонтологічності спрямований на формування етичної свідомості та поведінки майбутніх лікарів. Він передбачає гуманне ставлення

до пацієнтів, суворе дотримання етичних норм і підтримання конфіденційності в професійній діяльності.

Принцип рефлексивності допомагає майбутнім лікарям об'єктивно оцінювати себе, аналізувати події власного життя та зіставляти їх між собою. Цей підхід спрямований на осмислення сенсу життя, розуміння своєї ролі у вибраній професії. Він дозволяє акцентувати увагу на процесі діяльності, відсторонюватися від особистого ставлення до неї, робити її об'єктивною та усвідомлено впливати на перебіг цього процесу. Завдяки рефлексії можна поглянути на себе «збоку», змінити власне ставлення до певних обставин, перебудувати внутрішній світ і адаптуватися до мінливих умов реальності.

У рамках педагогічної підготовки лікарів принцип інноваційності відкриває можливості для впровадження нових елементів, спрямованих на підвищення ефективності навчального процесу. Основою для здійснення інноваційної професійно-педагогічної діяльності студентів виступають такі ключові чинники, як: їхня мотивація до навчання, потреба в оволодінні інноваційними знаннями, проактивний підхід до їх засвоєння, усвідомлення важливості професійного саморозвитку, здатність до прогнозування й конструювання оптимальної педагогічної взаємодії, а також рефлексивне оцінювання власної діяльності. Реалізація принципу інноваційності у процесі педагогічної підготовки майбутніх лікарів передбачає цілеспрямоване формування і зміцнення їхньої мотивації до самовдосконалення в цій сфері, стимулювання аналізу ефективності застосування педагогічних інновацій у лікувально-профілактичній практиці та сприяння розробці адекватних критеріїв для об'єктивного оцінювання та самооцінки отриманих результатів.

Принцип інноваційності під час професійної підготовки сприяє застосуванню сучасних педагогічних технологій, що забезпечують ефективність освітнього процесу. У межах нашого дослідження реалізація цього принципу включає стимулювання пізнавальної та навчальної діяльності, формування потреби у здобутті професійних знань, усвідомлення важливості саморозвитку як у професійній, так і в особистісній сферах, розвиток умінь моделювати ефективну професійну діяльність та здійснення рефлексії щодо власної навчальної та професійної практики. Варто підкреслити, що всі розглянуті принципи тісно взаємопов'язані, жоден із них не є універсальним, а їх використання в ізоляції не забезпечує бажаних результатів.

Модель забезпечення психолого-педагогічного супроводу у підготовці майбутніх фахівців медичної галузі до професійної діяльності передбачала поетапне (таких етапів, як інформаційно-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, продуктивно-творчий та рефлексійно-оцінний) впровадження виокремлених педагогічних умов, які були наповнені новим змістом, формами, методами, прийомами та засобами, що відображали сутність цілісного освітнього процесу психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Метою першого, інформаційно-збагачувального етапу було озброєння майбутніх лікарів системою ключових понять та необхідним обсягом знань із психології і педагогіки фахової спрямованості. Було використано такі методи і прийоми: різноманітні ігрові технології, інтерактивні методи, аналіз відеоінтерв'ю, розігрування виробничих педагогічних ситуацій, інформаційно-комунікаційні технології (виконання завдань у Google Classroom). Метою другого, репродуктивно-діялісного етапу було стимулювання у студентів позитивної мотивації та ціннісного ставлення до психолого-педагогічної підготовки в майбутній професійній діяльності. Використовувались такі методи і прийоми: аналіз, обговорення, мозковий штурм, кейс-метод, інтерактивна онлайн-система самоосвіти. Студентів залучали до активного інформаційно-розвивального освітнього середовища за допомогою онлайн-сервісів і програм (Google Classroom, Zoom, Viber, YouTube). Метою третього, продуктивно-творчого етапу були актуалізація потреби у професійній самореалізації та формування умінь у майбутніх лікарів застосовувати психолого-педагогічні знання у квазі-професійній діяльності. Передбачалося, що формуванню психолого-педагогічних умінь сприятимуть такі форми роботи зі студентами: мінілекції, тренінги, ігри-презентації, рольові ігри, мозкова атака, самостійна робота. Студенти готували тематичні проєкти, брали участь у дебатах, розв'язували педагогічні ситуації, тренінги, кейс-технології. Метою четвертого, рефлексійно-оцінного етапу було формування умінь майбутніх лікарів здійснювати рефлексію, а також взаємо- та самооцінювання власних професійних якостей та своїх колег.

Для здійснення експериментальної роботи розроблено елективну дисципліну «Психолого-педагогічна спрямованість професійної підготовки майбутніх лікарів», яка спрямована на глибоке осмислення студентами теоретичних і практичних питань психолого-педагогічної спрямова-

ності професійної підготовки майбутніх лікарів. Метою курсу є формування уявлення про психолого-педагогічну діяльність лікаря, її цілісний і творчий характер; оволодіння системою професійних умінь та навичок, необхідних для здійснення майбутніх обов'язків, повноважень та функцій у лікарській практиці.

Висновки. У дослідженні модель розглядається як упорядкована структура процесу професійної підготовки майбутніх лікарів у закладах вищої освіти. Ця модель відображає основні структурні елементи, включаючи педагогічні умови, методологічні підходи, етапи, форми і методи навчання, а також цільову спрямованість освітнього процесу. Вона орієнтована на забезпечення психолого-педагогічної інтеграції студентів, що сприяє їхньому професійному становленню та ефективній діяльності в медичній галузі. Мета і зміст освітнього процесу, вибрані методи, форми і прийоми його організації та проведення базуються на дидактичних принципах, які формують концептуальні засади стратегії та тактики навчальної діяльності.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробленні методичних порад, як знання й уміння, здобуті майбутніми лікарями у процесі навчання, можна використати в організації профілактично-просвітницької діяльності лікаря, психолого-педагогічній допомозі пацієнтам у стресових ситуаціях в умовах війни та покращенні мовленнєвої комунікації лікаря із пацієнтами.

© О. Є. Халло

Науково-методична

Надійшла до редакції 24.09.2025

Прийнято до публікації 15.10.2025

Опублікована 02.12.2025

Список літератури:

1. Козловська І. Концептуальні основи інтеграції та наступності навчання у професійно-технічній освіті. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2003. № 3. С. 20–29.

2. Огнев'юк В. О. Освіта міжпарадигмального періоду. Київ : Нова парадигма, 2005. № 50. С. 36–48.

3. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Львів : Піраміда, 2015. 343 с.

4. Словник української мови в 11-ти т. / ред. кол.: І. К. Білодід (гол. ред.) та ін. Т. 4. Київ : Наукова думка. 1970–1980. 840 с.

References:

1. Kozlovskaya, I. (2003). Kontseptualni osnovy intehratsii ta nastupnosti navchannia u profesiino-tekhnichnii osviti [Conceptual foundations of integration and continuity of learning in vocational education]. *Pedahohika i psykhohohiia profesiinoi osvity*, 3, 20–29 [in Ukrainian].

2. Ohneviuk, V. O. (2005). Osvita mizhparadyhmalnoho periodu [Education of the interparadigm period]. Kyiv: Nova paradyhma, 50, 36–48 [in Ukrainian].

3. Rudenko, L. A. (2015). Formuvannia komunikatyvnoi kultury maibutnix fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [Formation of communicative culture of future service professionals in vocational and technical educational institutions]: monohrafiia. Lviv: Piramida, 343 p.

4. Slovyk ukrainskoi movy v 11-ty t. / red. kol.: I. K. Bilodid (hol. red.) ta in. T. 4. (1970–1980). Kyiv: Naukova dumka, 840. [in Ukrainian].